

Namnet *Långedrag*

Det har nu gått ganska precis 100 år sedan Namn och bygd publicerade en artikel med ovanstående rubrik, författad av Erik Abrahamson (1925). Artikeln har fått stort genomslag och är bl.a. refererad till i OGB 3, 1932, s. 40. Med hänvisning till Abrahamson sägs där att namnet synes betyda »den långsträckta vattenleden som är utsatt för vinden», då *draga* i västsv. dialekter har betydelsen 'blåsa' och *lång* naturligtvis syftar på den utsträckta vattenleden.

Då Abrahamsons uppfattning om namnets uppkomst inte är eller har varit oomstridd bland lokalbefolkningen kan det vara dags för några uppföljande kommentarer till hans artikel. I Lennart Berlins Långedragsskalender (1983) kan man bl.a. läsa: »Med all respekt för vännerna med dessa åsikter, tror jag dock mer på Daniel Sjöberg och andra gamla Långedragabor som hävdar att namnet med all sannolikhet kommer av det 'långa draget'.» Berlin syftar här på ett långsträckt vattendrag som tidigare genomflutit orten.

En stor del av sin uppsats ägnar Abrahamson åt att beskriva platser längs kusten där *drag*, i bestämd form *draget*, har varit i bruk som appellativ eller ortnamnselement med syftning på antingen ett vattenområde eller en bebyggelse intill som antas ha fått sitt namn av »draget», alltså blåsten, på havet intill. Gemensamt för alla exemplen är att de beskriver områden, där man övergår från en någorlunda skyddad plats till att bli utsatt för vind och vågor. De flesta av dessa platser ligger långt ut i havsbandet, där öppet hav verkligen möter. Hur detta skulle stämma med förhållandena vid Långedrag, som trots allt ligger tämligen väl skyddad för de förhärskande sydvästvindarna av öarna i Göteborgs södra skärgård, är inte helt givet.

Namnet *Långedrag* är av relativt sent datum och verkar komma i bruk först under andra hälften av 1700-talet. Abrahamson anger som äldst namnformen *Långedrag* 1766, 1771 och 1790 ur domböcker från bl.a. Askims härad. Om det gängse namnet på vattnen utanför Västerberget, strax norr om Långedrag, vid den tiden verkligen var **Draget* eller **Långedraget*, så är det nu bortglömt. Jag är själv uppväxt i Långedrag och har aldrig hört någon säga att de ska ut och segla »på Draget/draget» eller »fiska på Långedraget».

Helt säker på sin slutsats om namnet *Långedrag* känner sig tydligen inte Abrahamsson heller. Han skriver (s. 117) i sin artikel: »Men omgivningarna vid Långedrag äro sådana att andra betydelser av 'drag' böra tagas upp till prövning.» Han nämner specifikt möjligheten att det vatten som tidigare flöt mellan viken Hinsholmskilen och Västerhavet skulle ha kunnat benämnas *drag* i betydelsen 'flöde; ström, strömvatten'. Som simplex är detta ord i Bohuslän visserligen bara belagt i betydelserna 'mark som är vattensjuk eller där vatten springer fram', 'sankt ställe med ett vattendrag i en mosse' o.likn.,

vilka inte träffar helt rätt i fallet *Långedrag*, men då även sammansättningar som *vassdrag* 'vattenflöde' och *tilldrag* 'tillflöde' förekommer på flera ställen i landskapet, ser Abrahamson (s. 117) det ändå som troligt »att ifrågavarande ord även på Västkusten haft denna innebörd». Hans slutsats blir dock – trots detta – att »ett sund på knappa 400 m., i denna omgivning verkligen kunnat få epitet lång är dock föga sannolikt». Varför detta skulle vara osannolikt är inget han utvecklar vidare.

Den tidigare ön Skutskär, kärnan i dagens Långedrag, var helt omgärdad av vatten. Flera sund (eller grenar av ett sund) löpte mellan Hinsholmskilen och havet. Vad Abrahamson inte nämner, eller kanske inte känner till, är att namnet på ett av dessa numera igenlagda sund i äldre tid var *Ödraget* (jfr fig. 1). Lennart Berlin skriver i sin *Långedragsskalender* (1983): »Från Kilen gick förr ett drag (sund) som vid Skutskär delade sig i två grenar, en söder om Skutskär

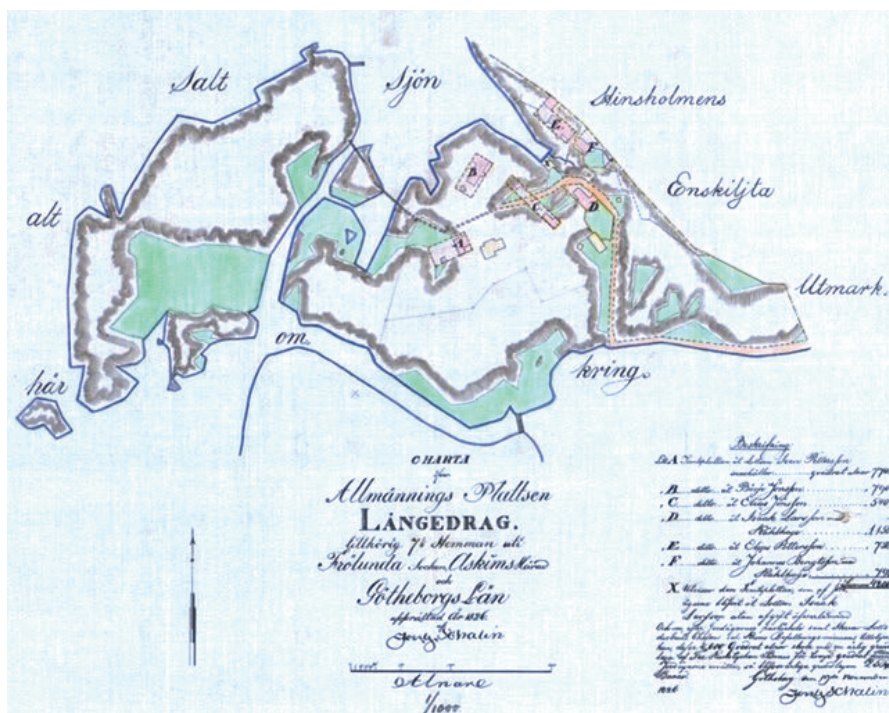

Fig. 1. Denna karta visar en ägomätning och utstakning av gräns vid Långedrag år 1826 (LMA 14-väs-78, s. 2). Ödraget är det smala vatten som skiljer fastlandet från Vässingsö och som syns rakt ovanför texten »Charta öfver Allmännings Plattsén Långedrag». Vässingsö, som bara är antytt på denna karta, är betydligt större än Skutskär som ses till vänster. Ödraget har två armar som rinner ut i Västerhavet på var sin sida om Skutskär. Platsen för Långedrag's gamla hamn är där texten »Sjön» är på kartan.

en norr därom. Den längre grenen, som gick ut söder om Skutskär, kallades ibland 'långa draget' dock merendels 'Ödraget' eller 'Pallesundet'.» Att man använde ordet *drag* i sundets namn är alltså inte bara en möjlighet, utan ett faktum. Namnet *Ödraget* finns också belagt i handlingarna för laga skifte i Hinsholmen 1856 (LMA 14-väs-121, s. 18). Även senare var namnet i bruk och det återkommer t.ex. när en bal ska hållas på Ödragets festplats i augusti 1881 (Göteborgs Handels och Sjöfartstidning 1881-08-06). Festplatsen är den anlagda parken mellan Talattagatan och GKSS-hamnen, som fortfarande existerar. – Huruvida namnet *Långedrag* har sin upprinnelse i någon viss del av eller i hela det långa sundet är knappast möjligt att avgöra idag.

Långedrag har använts länge som gemensam tilläggnings- och upphalningsplats av båtar för de närliggande hemmanen Hinsholmen, Käringberget, Hagen m.fl. Vid storskiftet 1806 formaliserades och gränssattes platsen. Man kan anta att områdets karaktär av gemensamhetsanläggning gjorde att bönderna i trakten tidigt fick ett behov av att namnge det. Det naturliga bör då ha varit att utgå från någon utmärkande egenskap eller formation i naturen som var lätt att relatera till. Det »långa draget» var absolut en sådan. Att de lokala bönderna skulle ge sin upphalningsplats namn efter hur de seglande på älven upplevde väder och vind när de närmade sig öppet hav känns däremot långsökt.

Med hänvisning till ovanstående resonemang kan konstateras att det är dags att revidera Erik Abrahamsons slutsats. Namnet *Långedrag* kommer med absolut största sannolikhet från det »långa draget» som i äldre tid flöt genom området.

Källor och litteratur

Abrahamson, Erik, 1925: Namnet Långedrag. I: NoB 13. S. 112–119.

Berlin, Lennart, 1983: Långedragsskalender av Berlin. <https://sites.google.com/site/suddenook/hem/långedragsskalender-av-berlin>

Mats Lindau